

● JUHTKIRI

Väärtused ja nende kaitse

Haapsalu vanalinna muinsuskaitseala saab peagi uue kaitsekorra. Vanalinna muinsuskaitseala küll veidi suureneb, aga piirangud, millest vanalinna majaomanikud lähtuma peavad, seevastu leevenevad. Kaitsekorra loomise töörühma eest vedanud Carola Pihlap võrdles neljapäeval käskude-keeldudega pitsitamist rannas liiva kandmisega: lahtise käe peale mahub liiva rohkem kui kokkusurutud rusikasse. „Mida rohkem pigistada, seda vähem pihku jääb,“ ütles ta.

Muinsuskaitse on pikka aega olnud koleda kolli kuvand – käsib ja keelab, aga raha ei anna. Rahaga on endiselt kitsas, aga 2019. aastal vastu võetud uue muinsuskaitseaduse üks eesmärke oli pöörduda näoga mälestiste omanike poole ning muuta muinsuskaitseamet kontrollijast ja järelevalvajast nõuandjaks. Päriselt see õnnestunud pole, aga ega kuvandimuutus sünnigi üleöö.

Muinsuskaitseala piirangute leevenemine muudab vanalinna majaomanike elu küll vähem bürokraatlikuks, samas suurendab ka nende vastutust. Mitte muinsuskaitsejate käsud-keelud, vaid kohusetundlik, teadlik ja omandi väärtusi hindav majaomanik on see, kes tagab vanalinna miljöö säilimise.

Haapsalu vanalinn on säilinud paremini kui paljude teiste Eesti linnade vanalinnad. Selle üks põhjusi on kindlasti, et viimasel paaril sajandil oleme pääsenud suurtest põlengutest ja segipommitamisest. Teine põhjus võib olla vaesus, tänu millele pole vanu puumaju kokku lükatud ja nende asemele korrumajade ehitatud. Eesti taasiseseisvumise järel on Haapsalu vanalinn aasta-aastalt järjest enam üles vuntsitud ja pole vist ühtegi haapsallast, kes poleks kuulnud siia sattunud külaliste kiitvat õhkamist. Seda kummastavam tundub, et on majaomanikke, kes ühelt poolt naudivad seda säilinud keskkonda, kuid teisalt ei taha remontides hoonetele sobivaid ukseid, aknaid või laudist valides nauditava keskkonna säilitamisele kaasa aidata.

● TEISED LEHED

Koalitsioon keelaku valimiskampaaniate riigipoolne rahastamine

ERR. Enne riigikogu valimisi kuulutasid kõik praeguse valitsuskoalitsiooni osapooled valimisprogrammis, et nad soovivad seada piiranguid erakondade valimiskampaaniate rahastamisele, kuid koalitsioonilepingut koostades jäid need lubadused tähelepanuta. On viimane aeg see viga parandada, leiab ALDE (Euroopa liberaalide ja demokraatide liidu) Eesti üksikisikutest liikmete koordinaator Andres Laiapea.

Reformierakond lubas oma valijatele, et suunab riigieelarvest saadava toetuse poliitika väljatöötamiseks, mitte valimiskampaaniasse. Sotsiaaldemokraatlik erakond ja Eesti 200 lubasid kampaaniakulusid piirata ja riigieelarvelist toetust kasutada üksnes erakonna tegevuskulude katmiseks.

Kummalisel kombel jõudis nendest kenadest lubadustest koalitsioonilepingusse ainult punkt, mis puudutab kriminaalkorras karistatud erakondi. Reformierakond, Eesti 200 ja sotsid leppisid kokku seaduse muutmises, et vähendada nende riigieelarvelist toetust. Arvestades riigieelarve suurt puudujääki ja sellest tulenevat akuutset kärpevajadust, võiks minna nüüd ikkagi ka teiste erakondade toetuste kallale. Poliitiline klass näitaks seda tehes, et on solidaarne rahvaga, kelle üle valitsetakse.

● LAUSELAEN

„Läänemaa tundub sümpaatne elukeskkond.“

Läänemaa haigla uus juht **Katrin Luts**. Lääne Elu, 4. mai 2023

NÄDAL

2023

KULLAMAALT ON OODATA UUSI SUUNAMUDIJAID JA SISULOOGIAID

Miks nad seda teevad?

Reformierakonna, Eesti 200 ja sotsiaaldemokraatliku erakonna uue valitsuse plaanitav automaks on täiesti ootuspäraselt tekitanud ühiskonnas suurema ärrituse laine.

Iga infokild, mis segasele plaanile mingi uue vaatenurga lisab, leiab aktiivset uurimist. Tegelikult ei tea keegi jätkuvalt midagi täpsemat kui automaksuga aastast koguda soovitava rahasumma suurus – 120 miljonit eurot.

Valitsuse koalitsioonileping ütles veel vähem: „Kehtestame automaksu 1. juulist 2024.“ Koalitsiooni väärtuste ja poliitiliste eesmärkide osas on küll üks lauseosa, mis viitab autostumise vähendamise soovile, kuid seda hoopis kavandatava maa- ja ruumiameti kontekstis.

Nii ongi täiesti lahtine, kas automaks hakkab tegema mingit sorti vahet sõidukite CO₂ heitest, võimsusest, hinnast, vanusest või kasutusotstarbest lähtudes, kas riik hakkab seda sisse nõudma auto esimesel arvele võtmisel või igakordsel omaniku vahetusel, registripõhiselt igal aastal sõltumata sellest, kas auto üldse liikluses osaleb või tuleks maksu maksta ainult tegeliku kasutuse alusel.

Kui rahvusringhääling sai kätte transpordiameti koalitsioonilepingu tuules kokku kirjutatud memo, milles amet pakkus, et sõiduki esimese registreerimise maksuks võiks kehtestada 1800–2000 eurot ning mootorsõidukimaksu keskmine määr võiks olla 100–120 eurot aastas, lugesid inimesed sellest kirjutatud ülevaateid mitu päeva nii aktiivselt, et huvi ulatus koroonaaegsete piirangute detailile selgitanud uudistega samale tasemele. Aga tegu oli kõigest ametnike vaatega, millest mitte ükski aspekt ei pruugi tegelikku seadusesse jõuda.

Tegelikult ei pruugi automaksu ka üldse tulla, sest ilmselgelt ei ole tegu

ANVAR SAMOST
kolurnist

populaarse algatusega. Lisaks, nagu juba mainitud, ei näi uuel valitsusel olevat siin muud eesmärki, kui lihtsalt 120 miljonit eurot prognoositaval alusel kokku koguda.

Vastuolulised signaalid koalitsiooni seest, kus üks pool räägib hajaasutusega piirkondades elavate vaesemate inimeste maksuhoobist säästmisest ja teine pool tahab maksust vabastada üle 60 000 euro maksuvald elektriautosid, annavad ebakindlusele pinda juurde.

Väide, nagu tuleks Eestis automaks sisse viia üksnes sellepärast, et paljudes teistes Euroopa riikides nii on, kuulub aga üldse puhta demagoogia valdkonda.

Õigupoolest näitab see argument Reformierakonna viimaste kümnenditega läbi tehtud muutuse ulatust. Erakonnast, mis veel 2000. aastate esimesel poolel taotles Eesti julget eristumist vana Euroopa majandus- ja maksupoliitikast, pole enam jälgegi.

Kuigi automaks läheb paljudele korda, siis tegelikult on küsimärgid teiste uue valitsuse plaanitavate maksumuudatuste osas olulisemad.

Kui rahandusministeerium avaldas suure kiirusega ette valmistatud koalitsiooni esimese maksumuudatuste paketi tulude ja kulude analüüsi, siis kujunes paljudele poliitikutele üllatuseks, et valu, mis maksutõu-

● Uuel valitsusel ei näi olevat siin muud eesmärki, kui lihtsalt 120 miljonit eurot prognoositaval alusel kokku koguda.

sude kommunikeerimisega kaasas käib, on peaaegu asjata. Lisanduv ja peamiselt rikkamatele keskenduv tulumaksuvabastus, tulumaksu, käibemaksu ning aktsiiside tõus ei vii Eesti riigieelarvet märkimisväärselt tasakaalule lähemale. Tulumaksuäär muudatused jätvavad riigieelarvese püsiva augu, mida teiste maksude tõus kompenseerib.

Lihtsalt öeldes on tulumaksumuudatuste summaarne mõju valitsussektori eelarvepositsioonile kuni äsja valitud riigikogu volituste lõppemiseni 2027. aastal negatiivne enam kui 100 miljoni euroga aastas.

Miks nad seda teevad? Minu kui ajakirjaniku käest on erinevad inimesed seda küsimust viimastel nädalatel sageli küsinud.

Raske öelda. Ilmselt on Reformierakonnale nende kõige peamine ja kõige kallim valimislubadus maksuvaba tulu määra tõstmisest 700 eurole nii armas, et kaalub üles retoorikas pidevalt tähtsustatava eelarvetasakaalu.

Aga tõsi on ühtlasi see, et kuigi makse tõsta Reformierakond enne valimisi ei lubanud, siis nüüd on neljaks aastaks nende käes 37 kohta 101-kohalises riigikogus ja uute valimisteni läheb neli aastat.

37 mandaadist tulenevale enesekindlusele viitab ka tulumaksumuudatuste ja käibemaksutõusu sidumine kobareel-nõuks ning selle kiirkorras usaldushääletuse abil riigikogus seadustamine. Mõjuanalüüse ja arutelusid saab pärast korraldada kõiki erutavale automaksule.